

Joaquim Botet i Sisó

(Girona, 1846 - 1917)

per J. N. F.

Un dels fundadors i col·laboradors més assidu de la «Revista de Girona» fou sense cap mena de dubte Joaquim Botet i Sisó. Una ràpida ullada a la llista de col·laboracions que ho publicà resseguint l'índex de la vella «Revista» que publicà el Sr. Lluís Batlle i Prats i que ara junt amb d'altres tan encertadament la Diputació ha reeditat en un volum, ens assabenta d'una activitat intensíssima en els terrenys de la investigació històrica i arqueològica, de la numismàtica i fins i tot de la creació literària. No es reduïa però a aquests camps la col·laboració de Botet a la «Revista»; amb una intuïció notable Botet donava també notícies sobre pobles de caire geogràfic, econòmic i àdhuc estadístic. Seria la millor preparació per a una de les seves millors obres: el volum sobre **La província de Girona** de la Geografia General de Catalunya dirigida per F. Carreras i Candi.

Aquesta publicació ens permet d'introduir un altre aspecte de la personalitat de Botet i Sisó: podríem afirmar amb tota seguretat que dels fundadors de la «Revista», Botet és el més universal, el menys localista, sense que volguem implicar cap valoració pejorativa pels seus companys. El més universal en el camp de l'actuació política, juntament amb Emili Grahit i Papell.

Permeteu-me doncs una ràpida menció de l'activitat de Botet en tot el que ultrapassà els límits de la **Revista de Girona**. Seré molt esquemàtic.

1. D'entre tota l'obra de Botet i Sisó es destaca per la novetat de l'aportació la seva **Noticia històrica y arqueològica de la antigua ciudad ciudad de Emporion**. Amb data de 1879 aquesta obra és la primera síntesi monogràfica sobre Empúries. No és poca cosa. Botet es situa per aquest camí com un dels precursors de la gran escola arqueològica catalana. La importància del jaciment, que ell sabé copsar, reforça la importància d'aquesta aportació.
2. La publicació de **Les monedes catalanes** per l'Institut d'Estudis Catalans es presenta una altra faceta cabdal de Botet i Sisó. La de l'investigador local atent als corrents generals i atent a la marxa de les principals entitats culturals de Barcelona. Des dels temps de la fundació de la **Renaixença** Botet és un home amb un peu a Girona i un peu a Barcelona; mostra de curiositat i dinamisme insaciabls.
3. Si Grahit i Papell fou un dels fundadors de la **Jove Catalunya** i més endavant alcalde de Girona Botet fou d'una Banda el fundador de «La Renaixença» i de l'altra l'iniciador del **Centre Catalanista de Girona**, i regidor de la ciutat durant un temps. Malgrat el caràcter majoritàriament castellà de les col·laboracions de la «Revista»; que les noves

generacions de les primeres revistes modernistes i noucentistes de Girona retrauran, la majoria dels seus col·laboradors són a l'avançada del moviment catalanista durant la Restauració. Caldrà també tenir-ho molt en compte, perquè malgrat una aparent contradicció entre la generació de la «Revista» i la generació que en podríem dir dels «Jocs Florals», la complementaritat entre una època i altra sembla evident salvant el salt generacional com ho demostra la continuïtat de la família Palol al llarg d'aquestes dues etapes de la història cultural de la nostra ciutat.

L'11 de febrer de 1894 es fundava a Girona el **Centre Catalanista**. En l'elecció de la Junta Directiva Botet i Sisó fou elegit president. Els seus companys de Junta foren: Emili Saguer, Manuel Nadal, Joaquim Duran, Pere de Palol i Règul Cumané. La tasca intel·lectual i la pràctica política apareixen ben trabades en Botet i Sisó. Seguint la pauta marcada per Lluís M.ª de Puig algun dia caldrà entrar a fons en la Història del catalanisme gironí.

He volgut remarcar alguns aspectes de la personalitat de Joaquim Botet i Sisó. Per completar-ne la biografia ens ha semblant adient publicar-ne una adaptació, la responsabilitat de la qual assumim d'una bio-bibliografia escrita per Josep Grahit i Grau, i premiada als Jocs Florals de Girona de 1918 i publicada a Girona el 1919. Hem fet alguna reducció en el redactat i hem substituït la bibliografia de Grahit per una bibliografia essencial on consignem només els llibres de Botet i deixem de banda els articles de **la Renaixença** de la **Revista de Girona** i d'altres publicacions, la relació dels quals ens obligaria a un abús en l'espai que no ens és permès.

«En Joaquim Botet i Sisó»

Entre'ls ciutadans gironins que brillaren amb viva fulgurencia en la segona meitat del segle dinou hi figura, sens dubte com un dels primers, el nom d'en Joaquim Botet i Sisó.

* * *

En Joaquim Botet i Sisó, nasqué en la nostra ciutat el dia dos de desembre de mil vuitcents quaranta sis, en la mateixa casa pairal aon la mort el trobà en la hora del trànzit etern, la casa dels seus avantpassats, situada en la Rambla de la Llibertat, nombre 30.

En JOAQUIM BOTET i SISO, per Josep Grahit i Grau. Bio-bibliografia premiada als Jocs Florals de Girona celebrats el 1918. — Girona, maig 1919.

De petit assistia amb els seus tendres companys al col·legi que'l senyor Nató tenia obert, aprenent-hi beceroles i rebent-hi els coneixements elementals, donant ja allavors paleses mostres d'una vivesa de caràcter i d'intel·ligència reservada als que han de sobressortir en temps futurs quan es desenrotllen les facultats de l'home.

Arribada l'adolescència, els seus pares l'internaren en el col·legi dels Pares Escolapis de Sant Antò de Barcelona.

Allí s'hi anà formant un cercle d'amics que congeniaven en moltes coses, essent el lligam servador de la bona relació i companyerisme que'ls juntava.

Preparat degudament, passà amb molts d'ells a estudiar facultat en l'antiga Universitat barcelonina.

Els entusiasmes de la joventut els inclinà a agrupar-se en les hores lliures de classe i d'estudi, fundant un centre estudiantil que's batejà amb el nom d'**El buen deseo**, aon es trobaven diàriament canviant impresions, centre que fou l'esca del foc d'un ferm amor a Catalunya.

En aquell cercle d'amics i companys i figuraven En Guimerà, l'Aldabert, l'Aulestia, i altres, que saberen nodrir-se amb aplicació de les savies lliçons d'En Milà i Fontanals i En Rubió i Ors.

Termenada la carrera d'advocat, tota amb les més brillants i honroses notes, en l'any 1869, no sentí mai afició a la mateixa i abandonà la professió a la qual no hi venia cridat, per a dedicar-se amb major gloria a les lletres, a la Història i a la numismàtica.

Emprengué, poc després, una llarga excursió per les altes muntanyes de la nostra frontera i Rosselló estudiant a fons els límits naturals de Catalunya, els costums dels pobladors, les lleis, i les cançons populars, causant-li un pregón disgust no posseir més complerts coneixements musicals per a traslladar perpètuament al pentàgrama la música corprenedora, simple i rústega que les veus del poble canten i trasmeten de generació en generació.

A Amèlie les banys contragué amistat íntima amb una damisella francesa que li feu sentir un ver amor. Més, no fou scrtós en Botet i Sisó en aquest passatge de la seva vida, car la mort li va segar les il·lusions i esperances. Una tristesa tan gran, un adecepció tan profunda rebé al perdre la seva estimada a la que anava a visitar sovint, que ja no pensà en contraure matrimoni. En el calaix de papers inèdits hi deixà en Botet una munió de poesies eròtiques que la primera i única amada li inspirà.

El dia primer de febrer de l'any 1871 aparegué al públic el prísti nombre de **La Renaixensa**, periòdic fundat per ell i els seus companys, que tant bé serví a la nostra patria i des del qual defensaren els drets, la historia, i les reivindicacions de Catalunya, constituint un baluart indestructible de tot allò que'l fort amor a ella i a les seves glories els guiava.

La Renaixensa marca el començ d'una època històrica per a les lletres patries en la que hi treballaren amb entusiasme i fè cega els millors escriptors d'aquell temps.

Portat per la seva devoció a la Historia de Catalunya, treballà amb constància i laboriositat, atret per l'interés de l'antiga ciutat d'Empuries que'ls grecs fundaren en un bell punt de la nostra formosa costa, i fruit de l'estudi i la labor fou la **Notícia històrica y arqueològica de la antiga ciutat d'Empuries** obra premiada per la Reial Academia de la Historia en el concurs de 1875, per la qual honrosa distinció se li otorgà el títol de soci d'aquella docta corporació. I és més significatiu aital premi si es té en compte l'escassa edat d'en Botet i lo desconegut que era 'l seu nom, penyora de la imparcialitat i rectitud amb que fallaren els individus de la esmentada entitat. Amb el llorer odorant i ufanós conquerit, quedaren cimentats sòlidament els fonaments de la obra del nostre conatadà.

Sempre avant amb l'idea de reivindicació i regeneració de Catalunya que cada dia cristallitzava més en la ment del grup de joves entusiastes, es fundaren en les quatre provincies del nostre principat varis centres, essent en Botet i Sisó qui constituí el **Centre Catalanista de Girona i sa Comarca i Lo Geronés** (avui **El Gironés**), poixanta societat encara existent després de celebrar les seves bodes d'argent, i setmanari que continúa eixint, després de breus eclipsis.

Juntament amb la idea de patria que tant fermes arrels tenia escampades en ell, creixien les aficions a la numismàtica, i recorria pobles i viles, i encarregava als rectors i als **platairos** que en bon nombre s'oïen amb la típica tantarella llarga i amb veu ronca per les places, especialment en dies de mercats i fires, que li recollissin i entreguessin totes les monedes que'ls fidels tiraven, sonant, en les bassines de les iglesies, i les que acceptaven els segons al realitzar un contracte. Aixís pogué fer-se en Botet amb nombroses monedes ibèriques, celtibèriques, empuritanes, grégues i romanes i comtals que encara circulaven, les quals ell canviava amb sobrepuig per moneda bona, nodrint el monetari que ha deixat als seus hereus a l'esdevenir l'hora del romiatge celestial.

La febril actuació d'en Botet era allavors meritíssima com assombrosa. Arreu escribía, arreu col·laborava i arreu cercava i estudiava tot el que se li ofería.

Contribuí a fundar la **Asociación Literaria** en l'any 1872, la qual durant trenta anys vingué organitzant amb èxit la festa anyal, de quina Associació fou tresorer en 1872, Secretari del Jurat en 1873, President en 1878, vispresident de la Junta en 1878, 1887, 1888, 1895, 1896 i 1897, i del Jurat en 1899, per considerar-se'l com un dels gironins més dignes de figurar en la Junta i en el Jurat.

El renaixement literari català no havia adquirit la gran volada que més tard anà assolint, malgrat lo qual la festa tant per la seva encomiàstica significació com pel valor de moltes de les composicions que s'hi premiaven, prengué renom, figurant-hi entre les persones llorejades literats i poetes i historiadors com en Guimerà, en Matheu, en Pella i Forgas, en Masriera i altres, i el mateix biografat que obtingué en 1889 per premi una medalla de plata oferta per l'Ajuntament, pel seu treball, **Candado de Girona. Los Condes beneficiarios**, i el mateix any un accésit per la llegenda en poesia: **Arnal de Castellà**.

Amb el demás companys gironins que conreuaven les lletres i que's reunien a cà'n Viñas en la que és avui drogueria de cà'n Pèrez Xifra, formant la penya d'escriptors gironins com en Chia, en Girbal, l'Admetller, en Pujol, en Grahit (Emili) i altres, fundà la **Revista de Girona**, notabilíssima per la seriositat, pels treballs d'història i de literatura que anà publicant des del més de setembre de l'any 1875 fins al desembre de 1895, eixint sempre el nombre de cada mesada amb firmes de valua.

Enamorat en Botet de la Historia de la nostra terra, es dedicà sempre amb coratge i fè apostòlica a treballar per la glorificació, pel ressorgiment de Catalunya, orientant la propaganda envers un ideal invariable, esperançant l'èxit del mateix amb la constància mai defallidora, alçant ben alta la santa bandera barrada per sobre de tot i de tot-hom per a que servís de guia a la multitud jove que pujava, i amb la fretura del que pressent la victòria no es donava repòs ni un instant, propagant les idees autonomistes.

La política que ell seguía li dèu molt car era'l capdavanter del moviment i tant com capdavanter se'l pod considerar com el mestre del catalanisme gironí, al qual i al casal del mateix, el Centre Catalanista de Girona i sa Comarca, li donà sempre una fesonomia distingidora, noble, lliure, independent, guiant el moviment amb aquella clarividència amb que tractava totes les coses, fit l'esguard en els suprens anhels de Catalunya. La sava vital que a tota hora sabé donar a la idea i els moments greus que visqué la nostra patria els tractà com era necessari, sense cap desviament ans al contrari sempre ferm als ideals de federació i catalanització tant innats en ell.

Com a polític, doncs, mai defallí son entusiasme, ni mai varià son programa. Enamorat de les basses de Manresa, les extractà i col·locà en la portada de **Lo Geronés**, no decantant-se per altres viaranys que'ls que considerava com únics, com sagrats.

La **Unió Catalanista** trobà en ell un dels més segurs puntals dels que no's vinclen ni tant sols cruixeixen, i per això la **Unió** el nomenà representant seu per la nostra **provincia**. La propaganda catalanista era continuada en articles firmats i especialment donats a la llum amb les seves tres inicials. Entrà en la **Unió**, visqué en ella i morí en ella.

En sessió de 9 de gener de 1909 fou nomenat President honorari del **Centre Catalanista de Girona i sa Comarca** en premi als seus mereixements i a lo molt que havia fet.

Com a tal polític, representà al districte de Sta. Coloma de Farnés durant els anys 1883 a 1886 en la Diputació provincial, i al poble gironí com regidor en els anys 1894 a 97. En 1886 era Vispresident de la Comissió provincial i segon tinent d'alcalde de 1894 a 1895.

Les dots i aficions a l'arqueologia que tant bellament s'oviraren en la seva primera obra sobre Empúries, tingueren un bell apíleg en la seva producció capdal que durant tant temps vingué preparant amb infinitiva paciència, obra titulada **Les monedes Catalanes** de la qual n'havia fet gustar les primícies en notables i interessants conferències donades en el saló d'actes de la Acadèmia de Bones Lletres de la Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, quina transcendental obra li fou justament distingida amb el primer premi en el Concurs Martorell celebrat l'any 1907, pulcrament editada per l'Institut d'Estudis Catalans.

Per les mateixes dots que tenia se'l nomenà President efectiu de la Comissió provincial de Monuments cuidant amatent del Museu d'antiqüitats i d'enriquir-lo amb l'adquisició de valioses obres i monedes per a que l'admidessin tots els devots de l'art que petgen aquelles silencioses sales i clautres romànics, com l'elogià en Castelar quan el visità acompanyat d'En Botet i Sisó ignorant aquell estadista qui era'l seu cicerone fins que a l'estrènyer-li la mà sabé que parlava amb l'arqueòleg gironí del que tant havia sentit a i alabar en amics seus i estrangers, quina senzillesa i humilitat encomià.

Coneixedor de tota la nostra provincia, de tots els monuments, de quant es refereix a la historia antiga i moderna de les seves ciutats, viles i pobles, acceptà la comanda que li feren d'escriure la **La Geografia de Catalunya** (volum corresponent a la nostra **provincia**) obra que li han valgut elogis justíssims.

El nom prestigiós d'En Botet i Sisó figurà en la **Academia de la Historia**, de Madrid, en la **Academia de Buenas Letras**, de Barcelona, en la **Comisión provincial de Monumentos** de la nostra provincia, en els **Jocs florals**, de Barcelona, en la **Asociación Artístico Arqueológica** de la comtal ciutat, en la **Sociedad Económica Gerundense de Amigos del País**, en varies Acadèmies de França, Italia i Alemanya, aon era conegut com a numismàtic i com a tal tenia relació epistolar amb l'actual rei de Italia.

Fins l'època que va deixar aquest món, seguia treballant sempre que la salut li permetia en dues obres de gran mèrit que ha deixat, una titulada: **Els pesos i monedes de Catalunya** que l'**Institut d'Estudis Catalans** té demanada als seus hereus per a publicarla, i l'altra anomenada **Les Pallofes**, pseude-monedes que's donaven als Canonges i Beneficiats de la Catedral, menys els dies que faltaven al res, i que després canviaven per monedes bones.

Deixà inèdites moltes poesies, entre les quals n'hi ha una que és un plany molt sentit per la mort de la damisella francesa a qui estimà en sa joventut, i altres treballs en prosa, un de ells refutant la fundació de Girona atribuïda a Geriò i cercant científicament son origen.

Dominava bé'l llatí fins al punt que un jorn, en tems del bisbe Dr. Sivilla, regirant aquest pergamins de l'arxiu cridà als sacerdots empleats de la curia entesos en l'art de llegir llatí i no poderen desxifrar ben bé'l què deien. Pregada la presència dels catedràtics d'aital idioma del Seminari i de l'Institut tampoc sortiren del pas. Llavors el d'aquest darrer centre d'ensenyança digué al Sr. Bisbe que en aquells moments sols en Botet i Sisó podia esbrinar son contingut, com aixís fou, quan el nostre biografiat a requeriments del Pastor entrà al Palau episcopal i enfront d'aquell i dels demés sacerdots allí presents llegí amb soltura i força naturalitat el contingut dels vells pergamins, pergamins que en Botet altres vegades havia tingut en ses mans en les llargues hores que's dedicava a estudiar en els arxius. No li escau de més el dictat de paleògraf amb que se'l considerava.

Allà on esguardava quelcom que queia dintre 'l marc de les seves aficions no parava fins saber-ne l'origen, estudiant-ne 'ls més petits detalls. Aixís no és d'estranyar que des de molt jove s'intrigués cercant l'origen d'una remota explicació que atribuïa el nom de Plaça dels tres caps a la antiga Plaça de les Cols i en Botet trobà uns documents en els quals s'hi esmenta la següent tradició:

Els frares Geroni Cerranta i els germans Lluis Descalç, sacristà i Pere Descalç, infermer, col·locaren un barril de pólvora sota l'habitació que dormia el Prior Antoni de Castella morint aquest entre les runes. Separats els caps dels

cossos, després d'haver sigut degradats per mans del bisbe de Barcelona Dr. Joan Sentís, llurs testes foren col·locades en gavies de ferre, estant exposades avans en la paret de la casa pairal d'en Botet i en el mateix lloc aon diuen es veien els tres caps de peddra i després foren portats i exposats en la torre de la infermeria del Monestir de Banyoles aon es cometé l'assassinat en l'any 1622. Aixís al menys hom conta la tradició. Actualment no's veuen els tres caps, fent creure que's tracta d'una de tantes fantàstiques tradicions o que reformada parcialment la façana, desaparegueren.

Els anys anaven minvant les energies d'en Botet i Sisó, la salut sofría cada día cert retràs, i l'home actiu es vegé impossibilitat de dedicar-se als seus estudis i als seus treballs, i cercant un lloc de refugi més apropiat que no el moviment extraordinari de Barcelona, abandonà la comtal ciutat per a retornar al seu punt d'origen, i altra vegada vingué aquí i situat en el silenciós despatx de la casa pairal treballava en les hores que podia en les dugues obres avans esmentades, **Els pesos i mides de Catalunya i Les Pallofes**, fins que'l día 27 de gener de 1917 deixà l món».

BIBLIOGRAFIA

- Notícia històrica y arqueològica de la antigua ciudad de Emporion.** — Premiada por la Real Academia de la Historia. Madrid, 1879.
- Condado de Gerona. Los condes beneficiarios.** — Gerona, Paciano Torres, 1890.
- Una visita al castell de Cartellà.** — Barcelona, s. d.
- Sarcófagos romano-cristianos esculptados que se conservan en Cataluña.** — Barcelona, Jepús, 1895.
- Cartoral de Carles Many. Index Cronològich del cartoral de la Curia eclesiàstica de Gerona anomenat de Carlo Magno.** — Barcelona, Impremta de la Casa Provincial de Caritat, 1905-1909.
- Data aproximada en qu'els grechs s'establiren a Empories y estat de cultura dels naturals del país al realisarse aquell establiment.** — Discurs llegit a l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. Contestació de l'acadèmic Sr. Josep Pella i Forgas. Girona, Establiment Tipogràfic de D. Torres, 1908.
- Les monedes catalanes. Estudi i descripció de les monedes carolíngies, comtals, senyorials, reials y locals pròpies de Catalunya.** — 3 Vols. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, Imp. d'Oliva, 1907-1911. Reedició facsímil d'aquesta obra. Barcelona, Biblioteca Hispànica Puvill, 1976.
- Nota sobre l'encunyació de monedes aràbigues pel rey don Jaume.** — Barcelona, 1911.
- Notícia del volum tercer del «Tratado de las monedas labradas en el Principado de Cataluña por el Dr. D. Josef Salat».** — Barcelona, Reial Acadèmia de Bones Lletres. Impremta de la Casa Provincial de Caritat, 1912.
- La província de Girona.** — Dins de la Geografia General de Catalunya dirigida per F. Carreras i Candi. Barcelona, 1912.
- Ampúrias.** — Barcelona, Sociedad de Atracción de Forasteros, 1915.